

Realismus ve světové literatuře

- umělecký směr
- z latinského *realis* = skutečný

Nejvýznamnější v 2. polovině 19. století

Charakteristika doby:

- 19.stol. - rozvoj přírodních a technických věd
- rozvoj průmyslu
staví se továrny, železnice, atd.
- sociální nerovnost
majitelé továren, obchodníci, bankéři, intelektuální role (právníci, doktoři) atd. mají větší vliv, jsou bohatší, atd.

realisti to kritizují

Znaky:

- **pravdivost** = uvěřitelné příběhy vycházející ze zkušeností z života (avšak přesto nemusí být podle toho co se stalo)
- důkladný popis prostředí a postav — méně tajemnosti
- **vývoj postav** — charakter postav se během děje mnohem více proměňuje
- **typičnost:**
3 zásadní typičnosti: typický hrdina (typické vlastnosti postav podle nynější situace), typické prostředí (odehrává se v typickém prostředí podle děje), typické zápletky (uvěřitelné, podle zkušeností; e.g. typický bankéř užene někoho k smrti kvůli dluhům)
- hlavní postavy = žádné specifické znaky oblíbených postav ale prostitutky jsou dobří
- autor přistupuje ke skutečnosti objektivně
- **er-forma** = autor většinou nesplývá s postavou. Vyprávění v er-formě umožňuje objektivnější a větší podání informací, vypravěč může vykládat věci které hlavní postavě nejsou známy > vševědoucí vypravěč
- jazyk – blíž běžně užívané řeči =>

Už ne jak v Máji, ne tak archaické a poetické, příklad níže

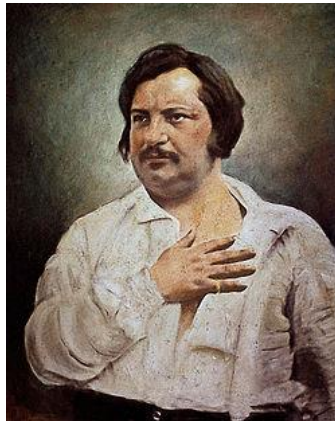
"Mrcho vyválená v močůvce! Já ti poleju tu tvou špinu! Aspoň se jednou v životě umeješ!"
 "Jo, jo, však já tě vopláchnu, ty bidlo nevytěžaný!"
 "A tumaš taky na tu svou hubu, ať si ji vyrácháš, než budeš večír postávat na roh a čekat na mužský!"
 (E.Zola ZABIJÁK)

- píší se především romány, kde je dostatek prostoru pro popsání vývoje postav, prostředí atp.

v romantismu byly populární básně, tady próza

Francie

Honoré de Balzac (1799-1850)

- ze ^{bohaté} zámožné rodiny
- vystudoval práva => notář, ale zájem jen o psaní
- nejdříve dobrodružné („černé“) romány – neúspěch, později realismus
- snaha dostat se mezi aristokraty => nákladný život > hodně utrácel
- pokus o podnikání, neúspěšné nákupy akcií => dluhy => píše po nocích „pro peníze“ („*dělník pera*“)
- smrt z vyčerpání organismu ("*na 30 tisíc šálků kávy*")

Dílo

Položil **základ** kritickému realismu.

Lidská komedie (název je ironicky, příběhy jsou často tragické)

- rozsáhlý cyklus = soubor Jsou tam díla různého rozsahu, od románů po povídky
- zobrazuje francouzskou společnost na počátku 19. stol.
- motivy a postavy se v některých dílech opakují (u postav je to klidně ten úplně stejný člověk, ale má jiný význam v tom díle <<vedlejší/hlavní>>)
- detailní popisy (Proto jsou tak dlouhé)
- všechny vrstvy společnosti, různá povolání i věkové kategorie
- základ = 3 romány: Otec Goriot, Ztracené iluze, Lesk a bída kurtizán

Otec Goriot

- G. = starý obchodník, který nahromaděný majetek odkázal dcerám, jež ho opustily
- zločinec Vautrin, Rastignac
- goriot pak čtenáři vypráví jak se o tom cítí
- měl peníze protože obchodoval ve válečné době s potravinami Francouzským vojákům

Ukázka:

"Ach, kdybych byl bohat, kdybych si ponechal své jmění, kdybych jim je nebyl dal, pak by tady byly, olizovaly by mi tváře svými polibky! Bydlel bych v paláci, měl bych krásné pokoje, služebnictvo, teplo. A ony by se rozplývaly v slzách i se svými manžely a se svými dětmi. To vše bych měl. Ale takhle nic! Za peníze je všechno, i dcery. Ach mé peníze, kde jsou? Kdybych měl po sobě zanechat poklady, balily by mě do obkladů, ošetřovaly by mě. Slyšel bych je, viděl bych je. Ach, mé drahé dítě, mé jediné dítě, má samota, má bída jsou mi milejší. Když je nešťastný člověk milován, je si aspoň jist, že je milován. Ne, chtěl bych být bohat, viděl bych je. Na mou duši, kdopak ví? Obě mají srdce z kamene. Měl jsem pro ně příliš mnoho lásky, aby ony jí měly aspoň trochu pro mne. Otec má být stále bohat, má držet své děti na uzdě jako jankovité koně. A já jsem byl před nimi na kolenou. Bídnic! ... Všechno bylo jen z vypočítavosti, a to mi rozdíralo srdce" (...)

Ztracené iluze   Básník z venkova

- příběh venkovského básníka, který se postupně stává bezcharakterním žurnalistou
- Lucien, David

Myslel si, že díky velké snaze a talentu bude mít peníze a postavení. Když však přišel do města, přišel na to že tomu tak není, štěstí přeje těm se známostmi, bohatým, atd. Postupně se stal "bezcharakterní" - už neměl takový smysl pro pravdu, čest, atd.

Lesk a bída kurtizán

kurtizána = prostitutka, ale většinou jen pro 1 zákazníka - placená, "profesionální společnice/milenka"

- protiklad lásky a touhy po penězích a kariéře
- Lucien
- kurtizána Ester
- abbé Herrera

Lesk protože ona sdílí bohatství toho zákazníka. Bída protože je odkázána na toho zákazníka, a společnost se na ni dívá špatně.

Herrera - podvodník vydávající se za kněze, touží po penězích bankéře. Má plán že ty peníze dostane přes tu Ester. Ten bankéř je zákazník té Ester, ale jenom pro společnost, Ester mu nic nedovolí. Ester, přestože je kurtizána, je charakterní, takže ona by mu vědomě nepomohla. Lucien, ten bezcharakterní žurnalista z ztracených iluzí, se do ní částečně zamiloval, ona taky. Takže ten Herrera přesvědčoval Luciena aby využil té Ester. Bankéř začínal mít podezření, a tak se mu Ester musela podvolit, ale ona nechtěla. Zabíla se.

Gustave Flaubert (1821-1880)

- finančně zabezpečen Bohatá rodina
- samotářský život na venkově
- každé dílo několikrát přepracovával
- ~~odsouzen~~ za pohoršení veřejné mravnosti pouze obviněn Nikdy nepsal pro peníze, psal si jak chtěl ve vlastním tempu

Dílo:

Paní Bovaryová - velmi citlivý román na tu dobu

- Ema, žena venkovského lékaře

Ema vyrostla ve klášterní škole, byla vedena k víře a mravnosti. Má vysněného muže s kterým by měla bohatý život atd. Provádala se za venkovského lékaře, takže její představy se úplně nevyplnili. Přesto se však snažila ten jejich život dostat do té její představy, alespoň doma se snažila připravovat bohaté večeře atd.

Ema je nespokojená, manžel si to neuvědomuje, Ema má postupně 3 milence. Ve všech 3 případech to dopadlo špatně; někteří milenci ji nechali být, nechtěli s ní takový vztah po kterém ona touží, jiní ji naopak využili. Přitom neustále kradla z rodinných financí, nakonec se na všechno přišlo a oni jako rodina byli na mizině. Ona se zabila.

bovarysmus = žít v iluzích, žít ve svých snech

Naturalismus

= krajní druh realismu, prvky realismu jsou mnohem intenzivnější

- pesimismus
- výjimečné osoby (předem daný) postavy nejbídnějších z bídných
- člověk je určen (determinován) dědičností, pudy a prostředím (=> *vůle ani výchova neovlivní lidský osud*) dědím vlastnosti, různé pudy (sexuální, sebe-záchovy) nás ovládají, na prostředí hodně záleží (vyrostl v sirotčinci > žebrák)
- detailní popis prostředí a situace
- nevyhýbá se nechutnostem - tehdejší čtenáři byli v šoku. Nám to už přijde normální

Émile Zola (1840-1902)

- zakladatel naturalismu

francouz

Dílo

cyklus dvaceti románů (**Rougon Macquartové**)

- podle Balzaca zachytit francouzskou společnost
- poprvé hlavními hrdiny obyčejní dělníci a lidé z periferie
- postavy prochází více díly

Zabiják

= alkohol;

Gervaisa, druh klempíř, dcera Nana

Nana je vedlejší postava, v jiném románě hlavní (níže)

Žervéza se s rodinou přestěhuje do Paříže. Zemře jí manžel. Našla si druha (jakoby přítel) kterej spadl ze střechy, zranil se, vnímal to jakože je pro tu žervézu jen problém a začal pít, stal se alkoholikem. Klempíř pak měl delirium (jakoby absták), dali ho do léčebného ústavu, a tam zemřel. Žervéza se pak taky stala alkoholikem, později zemřela. Dcera Nana zůstala sama a začala dělat prostituci.

Nana

- příběh kurtizány Nany, volné pokračování příběhu Zabiják

Příběh o Naně z románu Zabijáka. Popisuje příběh její prostituce atd.

Guy de Maupassant (1850-1893)

- psal realistické a naturalistické romány, novely a povídky
- zaměření na měšťanskou a aristokratickou vrstvu
- přenáší své významné životní okamžiky do některých svých románů

Dílo

Kulička

- povídka z prostředí prusko-francouzské války

V 19. století, v autorově přítomnosti. Němci francouze porazili a německá vojska táhnou do Paříže. Bohatší lidé společně odjeli z Francie a jak jedou tak zjistí že jedna z nich je prostitutka (Kulička). Všichni jsou pak zastaveni německým důstojníkem který je nenechá jít dál. Oni pak donutí tu Kuličku se prodat tomu důstojníkovi za to aby je pustil dál > jedou dál. Kulička se pak cítí zneužita, oni co ji přemlouvali aby to udělali teď říkají že "pláče hanbou".

Asi po třech hodinách jízdy Loiseau shrábl karty: "Začínám mít pomalu hlad," prohlásil.

A jeho žena sáhla po baličku. Vytáhla z něho kus studené pečeně, rozkrájela ji úhledně na tenké rovné plátky a oba se pustili do jídla.

"Což kdybychom se také najedli," navrhl hraběnka. Její sousedé souhlasili..."

Kulička, jak ve spěchu vstávala, nemohla při tom zmatku ani na nic pamatovat; dívala se rozhořčeně na všechny ty lidi, jak se živí, a dusila se zlostí. Zpočátku se v ní všechno bouřilo spravedlivým hněvem; ale rozčilení jí tak sevřelo hrdlo, že se ani nezmohla na slovo.

Nikdo se na ni nepodíval, nikdo si na ni ani nevzpomněl. Cítila, jak je bezmocná proti opovržení těch počestných hňupů, kteří ji napřed obětovali a pak odhodili jako nějakou nečistou věc, kterou už nepotřebují. Tu si vzpomněla, jak jí hltavě spolykali celý košík, plný dobrot. Najednou v ní zuřivost opadla, jako když praskne příliš napjatá struna; ucítila, že má pláč na krajíčku. Ze všech sil se snažila přemoci, bránila se tomu, polykala slzy jako dítě, ale slzy se jí tlačily do očí čím dál víc a víc, zableskly se v koutku víček, zanedlouho jí skanuly z očí dvě velké kapky a stékaly pomalu po tvářích dolů...

Paní Loiseauová se pod vousy vítězoslavně usmála a zašeptala: "To pláče hanbou."

Miláček

společensko-kritický román; mladý novinář buduje kariéru využíváním žen

Anglie

Charles Dickens (1812-1870)

dikins

- nešťastné dětství - pobýval ve vězení pro dlužníky (rodina tam musela být a pracovat aby splatila dluh)
- otec - za dluh může otec
- musel od dětství pracovat
- ve svých dílech se často věnuje nešťastným dětem, sirotkům, kteří musí tvrdě pracovat, dětem na ulici, ale dětem nesmírně statečným, nezdolným, životem otužilým

hrdinove toho příběhu

Dílo

Oliwer Twist

-sirotek, později se dostává mezi zloděje

Sirotčince měli tvrdé podmínky, veškeré dotace a příspěvky šli těm co to řídili, skoro nic na ty sirotky (ani na jídlo atd.) Stává se zlodějem s nějakýma dalšíma týpkama (text níže). Později přichází záchrana, nějakí vzdálení příbuzní ho přijmou k sobě.

To snad byly důvody, proč starý pán dal svůj souhlas, ale at' už byly nebo nebyly, řekl Oliverovi, že smí jít, a svěřil ho společně ochraně Čódlu Batese a jeho přítele Lišáka. Trojice tedy vyrazila, Lišák jako vřdycky s rukávy u kabátu ohrnutými a s kloboukem posazeným na ucho, mladý pán Bates se loudal ulicí s rukama v kapsách a mezi nimi Oliver, plný zvědavosti, kam asi jdou a v jakém výrobním oboru se mu dostane prvního výcviku. Tempo, jakým se ubírali, bylo tak hrozně líné a podezřele loudavé, že v Oliverovi brzy vzbudilo dojem, že jeho společníci chtějí starého pána oklamat a vůbec do práce nejít. Lišák měl ještě navíc šeredný zlovyk strhávat malým chlapcům z hlavy čepici a zahodit ji do některého hlubokého světlíku před domy, kdežto Čódl Bates zase osvědčoval jisté velmi volné názory po stránce vlastnického práva tím, že si ze stánků při okraji chodníku přisvojoval rozličná jablka a cibule a strkal si je do kapes, které byly tak úžasně prostorné, že se zdálo, jako by jim měl celý oblek podložený ze všech stran.

David Copperfield

- autobiografické rysy - některé zkušenosti z života autor používá v knize, nejde však o životopis

Nadějné vyhlídky

- Pip

Pip je sirotek, zachráněn trestancem, pip ho pak zavrhne když se dozví že je trestanec.

Pip chodil navštěvovat starou paní kterou hned před svatbou opustil ten snoubenec, v tu chvíli pro ní život skončil, zůstala ve svých šatech a zabarikádovála se ve svém domě, jenom si nechala donášet nějaké jídlo. Později kvůli nějakému svícnu všechno vzplalo a ona uhořela.

Kronika Pickwickova klubu - pánský klub (klub výhradně pro muže, jak když dnes hospody)

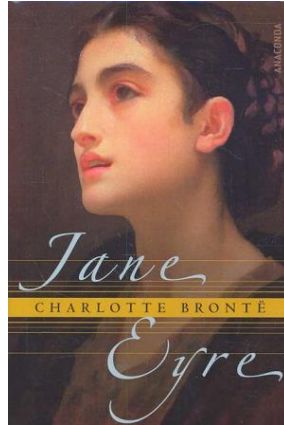
- satirický román - dělá si srandu z společnosti
- psán formou cestovních příhod Pickwickova klubu
- hlavními postavami jsou pan Samuel Pickwick (ve volném překladu Silvestr Papučka) a jeho sluha Sam Weller (ve volném překladu Věna Příhoda)
- ostrá kritika anglické společnosti

Charlotte a Emily Brontëovy

- sestry
- pocházely z nehostinného větrného kraje v severní Anglii z rodiny pastora
- využívají v díle vlastních zážitků (to co zažili dali do děje, ale ne jako autobiografie)
- v díle silné, vzdělané ženy, které bojují s nepřízní osudu - ženy si mužům většinou nebyli rovni
- citovost - je tam spousta citů a emocí

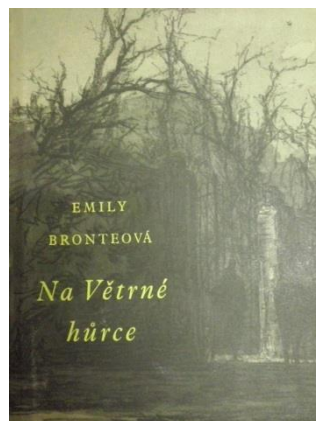
Jana Eyrová (Charlotte) - titulní postava

Jana je sirotek který vyrůstal v rodině nějakých příbuzných a pak v sirotčinci. Ona, jako silná a chytrá žena s ambicemi být učitelka, získá vzdělání. Jde si za svými ambicemi a nedá se zlomit. Stane se opatrovatelkou/pečovatelkou v nějaké rodině, kde žije otec se svými dětmi, bez ženy. Pak se do sebe zamilovali a měli svatbu. Na svatbě byla otázka jestli si někdo myslí že nemají být spolu, vyšlo najevo že on je ženatý, jeho žena je šílená a je zavřená v části domu. Jana odešla, ale později se vrátila, a dozvěděla se že mezitím ta žena zapálila dům a zemřela, ten muž oslepl. Jana se s ním nakonec stejně vzala.

- osudy sirotka

Na větrné hůrce (Emily)

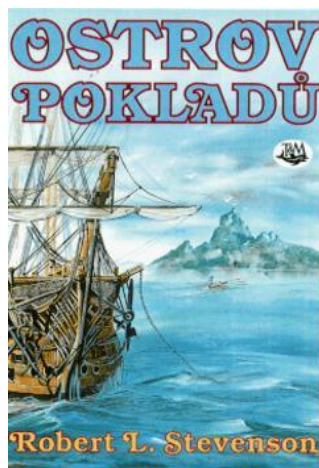

- odehrává se v jejich rodném kraji
- Heathcliff + Kateřina

***Robert Louis Stevenson* (1850-1894)**

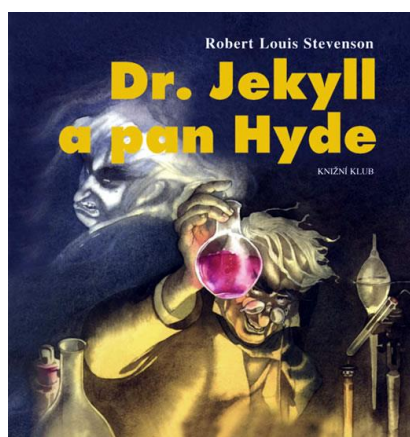
Ostrov pokladů

Jim Hawkins, John Silver

Podivný případ doktora Jekylla a pana Hyda

- rozdvojení osobnosti za pomoci chemického přípravku